

Kovács Tibor
Főiskolai docens
Alpolgármester (Kisújszállás)
2015. november 20.

DEMOGRÁFIAI VÁLTOZÁSOK ÉS TERÜLETI-TELEPÜLÉSI KÖVETKEZMÉNYEIK – ÚJ KIHÍVÁSOK, KORLÁTOK ÉS LEHETŐSÉGEK

Ebből építkezhetünk...

Rem KOOLHAS:

„A város:
ez minden, ami maradt
nekünk...”

Néhány kelet-európai ország népességszámának változása (fő) a rendszerváltás óta

	1989-1993	1994-1998	1999-2002	2003-2006	2007-2009	2010-2015
Bulgária	8 669 269	8 384 715	7 928 901	7 718 750	7 606 551	7 202 198
Észtország	1 567 749	1 425 192	1 366 959	1 351 069	1 363 310	1 313 271
Lettország	2 667 870	2 501 660	2 364 254	2 319 203	2 270 894	1 986 096
Litvánia	3 701 968	3 615 212	3 486 998	3 426 678	3 366 357	2 921 262
Lengyelország	38 183 160	38 609 399	38 242 197	38 173 835	38 135 876	38 005 614
Magyarország	10 373 153	10 321 229	10 198 315	10 097 549	10 045 401	9 849 000
Románia	23 192 274	22 656 145	22 430 457	21 658 528	21 498 616	21 431 298

A probléma (rendkívül sokszínű...)

A demográfiai átalakulás:

- népességszám-**zsugorodás**,
- az **aktív korúak számának csökkenése**,
- az **inaktívak számának növekedése**, illetve

az ennek következtében fellépő veszélyek:

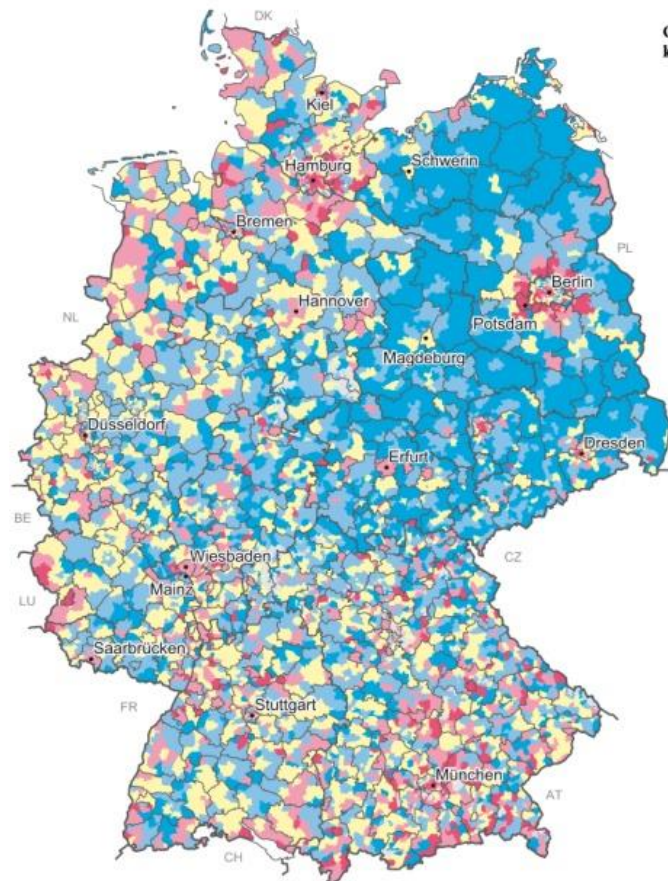
- **kiüresedő térségek-települések**,
- **gyengülő gazdasági teljesítőképeség**,
- **dráguló létfeltételek**,
- a **lokális társadalmak csökkenő teherbíró képessége**,
- a **társadalmi feszültségek növekedésének kockázata**,
- a környezet fokozódó degradációja,
- összességében a „jövő felélésének veszélye”!

Módszertan

- Angol, német és magyar **szak- és szépirodalom feldolgozása**
- A keletnémet és magyar **normatív szabályzók** elemzése
- A magyar és német **statisztikai adatok** alkalmazása
- **SWOT**-analízisek
- **Kérdőívezés**
- **Interjúk**
- **Prominencia-vizsgálat**
- „Megélt geográfia” – „a **nép közé járás**”

Kutatás: a városzsugorodás jelensége, okai, következményei

Vándorlási egyenleg

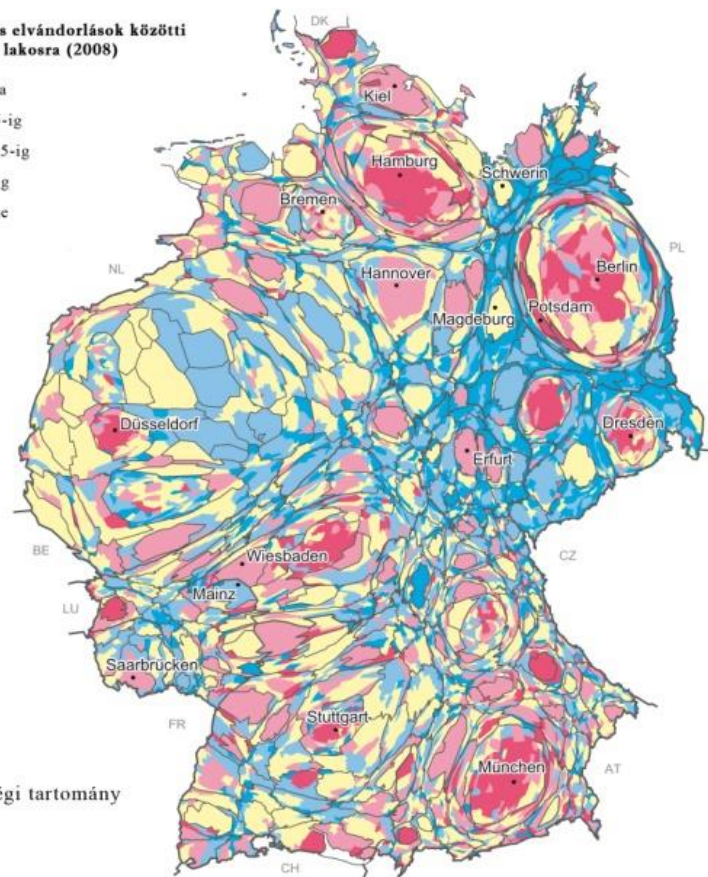

a terület arányában

Odavándorlások és elvándorlások közötti
különbségek 1000 lakosra (2008)

— állam
— szövetségi tartomány
— körzet

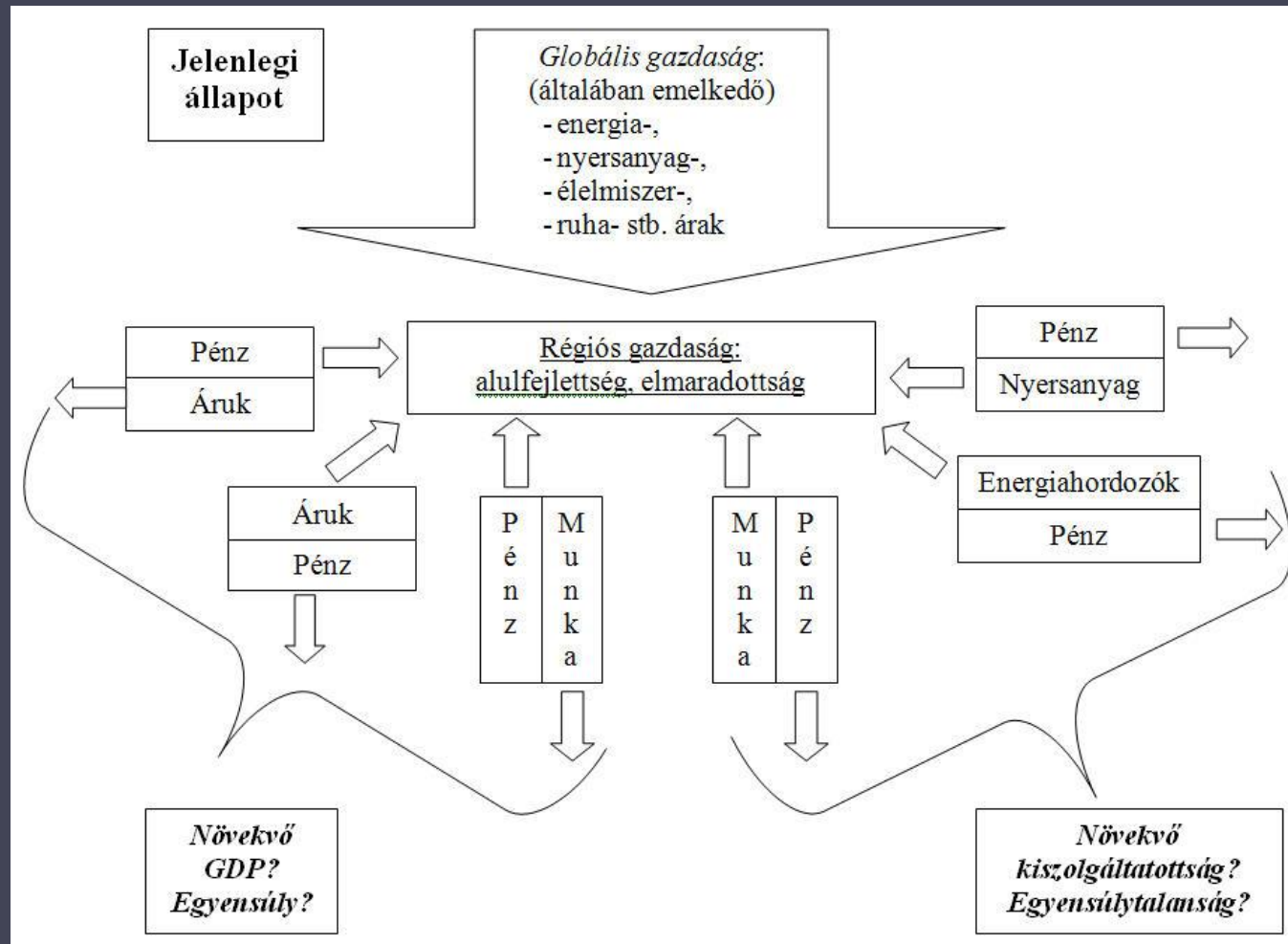
a népesség arányában

Adatbázis:

Laufende Raumbearbeitung des BBSR, Wanderungsstatistik des Bundes und der Länder, Innerstädtische Raumbearbeitung des BBSR (hier ohne Bochum und Hannover), Kommunalstatistiken der IRB-Städte
Geometrische Grundlage: BKG, Gemeindeverbände, infas Geodaten, 31.12.2008

© BBSR Bonn 2010

Egy alulfejlett régió jelenlegi állapotábrája

„A városi kreativitás kibontakozása”

- ⊙ a **városokat** már nem csak mint épített környezetet kell érteni, hanem (leginkább!)
 - ⊙ **mint rendszert és hálózatot**, vagyis
 - ⊙ a várospolitikai áthelyezi a hangsúlyokat
 - a fizikai infrastruktúráról a
 - városdinamikára és a városiakok életminőségére – alap: a kultúra!

Új tervezési kultúra – planning helyett/mellett design!

Itt már a várostervező megbízója a közösség,

- plurális értékrendszerekkel és
- igényekkel.

Fontos:

- ⊙ a várost immár **nem szabad**
 - **felnagyított épületként, vagy**
 - **egyedi létesítmények halmazaként felfogni és tervezni! Mert...**

„A városnak lelke van!!!”

A várostervező és a közösség közötti kapcsolatok

1. vezető	tervező	→	közösség	iránymutatás (mózesi)
2. követő	tervező	←	közösség	kullogás az események után
<i>3. kölcsönösen együttműködő</i>	<i>tervező</i>	<i>↔</i>	<i>közösség</i>	<i>közösségi részvétel</i>

Forrás: Lukovich T. 2001

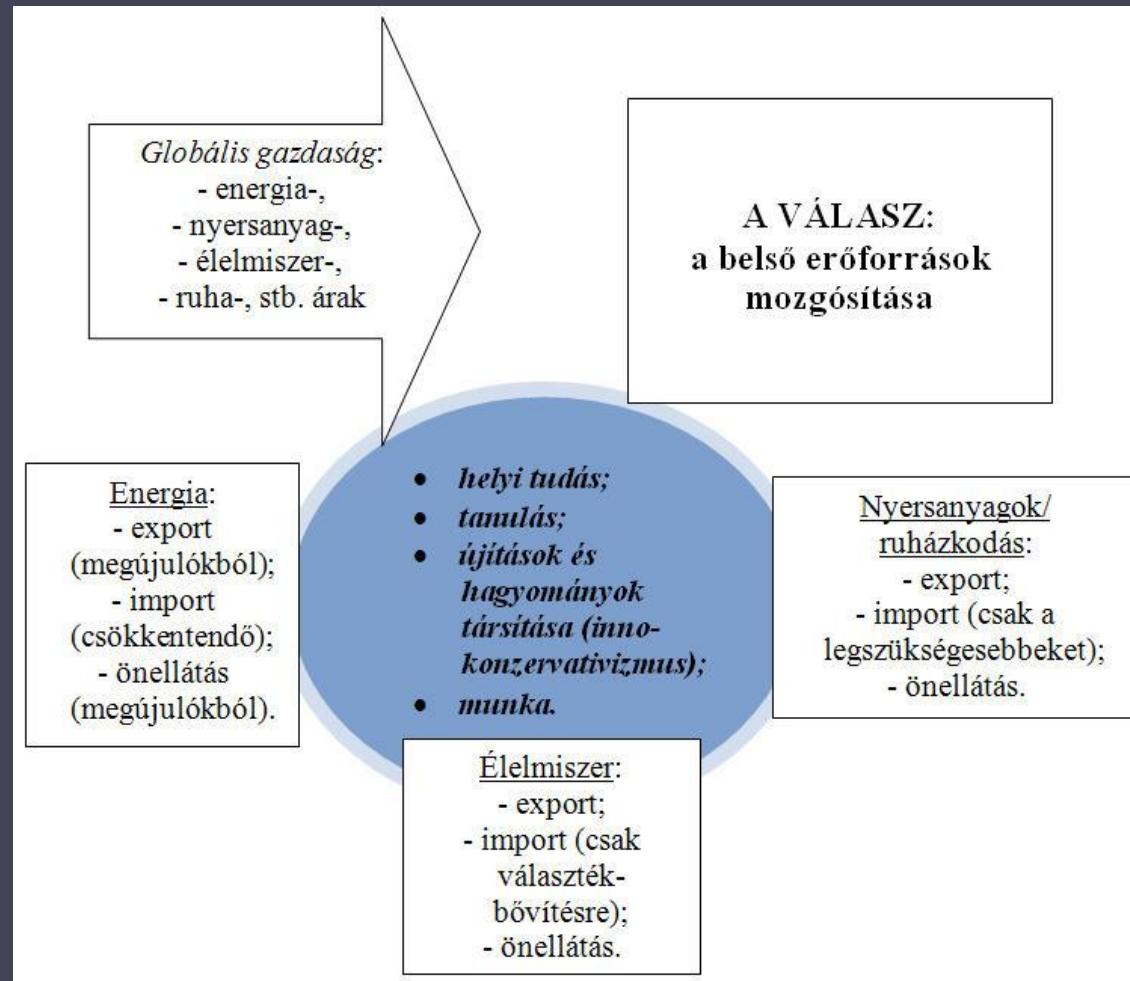
Az új megközelítés korlátai

- ⊙ a kreativitást gátló igazgatási kultúra
 - a hatalom, a bürokrácia sajátos merevsége
 - gúzsba kötő jogszabályok
- ⊙ a nem megfelelő lokális kommunikációs kultúrák
- ⊙ az együttműködési kultúra nehézségei
 - eltérő érdekek, értékek és azok
 - eltérő súlyú artikulációja

Megoldási módok

- Új vezetési kultúra
- Új tervezési kultúra
- Új menedzselési kultúra
- Új munkakultúra
- Új marketing-kultúra
- Új részvételi kultúra
- Új tanulási kultúra

Egy alulfejlett térség lehetséges válasza: a belső erőforrások mobilizációja

Forrás: Voigt, M. 2007 alapján saját szerkesztés

A válasz: sokféle lehet...

...DE egyformán érvényes minden vizsgált térségre: új fejlesztési kultúra kell, azaz át kellene térni

- az „**irányított növekedés**” hajszolásáról
- az „**ellenőrzött átépítés**” folyamatára!
- Kulcskérdés: **a belső erőforrások mozgósítása**
– helyi kultúra kiaknázása, fejlesztése!

Gyökeres PARADIGMAVÁLTÁS kell: mennyiség helyett minőség a fejlesztéspolitikában!

Új fejlesztéspolitikai kultúra kell!

- **nem egy végcélt** kell lebegni látni magunk előtt, hanem
- ki kell alakítanunk egy **fenntartható térség- és településmenedzselési folyamatkultúrát**, illetve
- magát a **menedzsmentet** –
- mindenkor a tudomány elméleti kutatási eredményeire alapozva.

Ajánlások a településeknek I.

- ⊙ „vitorláshajó”-modell a motorcsónak helyett
- ⊙ *új társadalmi megoldások kelleneek:*
 - képzés, tudás,
 - intellektuális és kulturális nyitottság, **kreativitás**
 - **felelős részvétel** a városi életben
 - **szolidaritás**

Ajánlások a településeknek II.

- *Mátrix-szerű együttműködés a fejlesztésekben*
- *Új városkormányzási filozófia és –kultúra*
- *Oktatás, képzés*
- *Város-imázs fejlesztése*
- *A lokális identitás erősítése*

- *Állampolgári részvétel!*
- *„A fejekben való periferizálódás felszámolása!!!”*

Mi a teendő?

A **szűkülő**

- ⊙ anyagi és
 - ⊙ humán erőforrások tükrében
- át kell helyeznünk a fejlesztéspolitikai/urbanisztikai hangsúlyt**
- ⊙ az egysíkú „csak” gazdasági-műszaki (hasznossági) felfogásról
 - ⊙ **a komplex, érték-alapú társadalomtudományi megközelítésre.**

A témaválasztás aktualitása

- az európai városok, azon belül
- a posztszocialista kelet-közép-európai városok jelentős része hosszabb idő óta zsugorodik;
- a folyamatnak rendkívül összetett és területenként változó okai vannak.
- A témának jelentős nemzetközi irodalma van,
- de a magyar szakirodalomban csak elvétve vannak erre vonatkozó publikációk –
- a kísérlet (a zsugorodás következményeinek feltárása) ennél fogva úttörő vállalkozásnak tekinthető (Kovács Zoltán).

A témaválasztás aktualitása

A kutatás rendkívül aktuális problémával foglalkozik:

- zsugorodó térségek,
- kiemelten a városok problémaköre;
- ⊙ megállapításai a hazai fejlesztéspolitika számára is fontosak lehetnek;
- ⊙ az ajánlások és következtetések megfogadása/követése nagymértékben elősegítheti a terület- és településfejlesztési politika későbbi sikereit (Kozma Gábor).

Felhasznált források

- *Czene Zs.* (2002): A kulturális örökség területfejlesztési megközelítése – *Tér és Társadalom* 16. évf., 2002/4., pp. 25-38.
- *Enyedi Gy.* (2002): A városok kulturális gazdasága – *Földrajzi Értesítő* LI. évf. 1-2. füzet, pp. 19-29.
- *Fábián A.* (2009): Kultúra alapú városfejlesztés, kreatív városok.
http://ktk.nyme.hu/fileadmin/dokumentumok/ktk/Egyeni_oldalak/fabian.attila/FA_2009_Kultura_alapu.pdf
- *Lukovich T.* (2001): A posztmodern kor városépítészetének kihívásai. Pallas Stúdió, 193 p.

Felhasznált források

- *Lukovich T. (2010): Élhető város 2020 – Nagyvárosok sikeres/kreatív fejlesztése. PPT-előadás. Tokaj.*
- *Süli-Zakar I. – Ekéné Zamárdi I. – Kozma G. – Teperics K. (2006): Debrecen kulturális gazdasága és gazdagsága. In.: Kókai S. (szerk.): Földrajz és turizmus. Nyíregyháza, pp. 313-334.*
- *Voigt, M. (2007): RUral Biological RESources – Renewable Energies. PPT-előadás anyaga. Berlin, 2007. október 25.*
- www.iba-stadtumbau.de